

Tạo hứng thú học tập môn Ngữ văn cho học sinh thông qua học trải nghiệm sáng tạo

Nguyễn Thị Thu Hà*

*Khoa Mầm non, Trường Cao đẳng Sư phạm Nghệ An

Received: 18/9/2024; Accepted: 26/9/2024; Published: 02/10/2024

Abstract: Innovating teaching methods towards developing students' capacity is a task that determines the effectiveness of literature lessons. Creative experiential learning is a new learning method, creating excitement for students. Creative experiential activities in literature have brought a new wind to teaching and learning, making literature closer to students than ever.

Keywords: Interest, creative experience, literature

1. Đặt vấn đề

Đổi mới hình thức và phương pháp dạy học từ truyền thống sang hiện đại; từ bị động sang chủ động, tích cực nhằm phát huy tính tích cực của học sinh (HS) hướng đến việc phát triển các năng lực cần thiết là nhiệm vụ quan trọng, có tính chất quyết định hiệu quả của các giờ dạy.

Bất cứ một người giáo viên (GV) nào có tâm huyết với nghề đều tự đặt ra câu hỏi làm thế nào để dạy và học tốt môn Ngữ văn? Từ xưa đến nay người ta vẫn nói: “Học văn thì dễ nhưng dạy văn thì rất khó” và thực tế cũng chứng minh điều đó. Quả là việc dạy văn vô cùng khó bởi dạy văn không chỉ là dạy đúng, đủ mà còn phải hay, phải lôi cuốn HS, làm cho HS hứng thú, say mê. Thực tế chúng ta thấy rằng ngày càng có ít HS thích học văn, các em cũng cảm thấy chán nản và không mấy hứng thú khi học giờ văn. Chính điều đó đòi hỏi phải có những phương pháp cải tiến trong việc dạy - học văn trong nhà trường.

Là một GV dạy bộ môn Ngữ văn, tôi luôn trăn trở về vấn đề làm thế nào để HS học tập đạt hiệu quả cao? Làm thế nào để trước mỗi giờ Ngữ văn các em hứng thú, tích cực và thật sự có nhu cầu được khám phá vẻ đẹp nghệ thuật văn chương? Làm sao để các em yêu môn Văn, say mê với sức quyến rũ của ngôn từ? Đó là điều tôi luôn suy nghĩ và mong tìm giải pháp tối ưu nhất trong việc tạo hứng thú học tập cho HS. Điều đó đòi hỏi GV phải biết tìm tòi, sáng tạo và đưa ra những cái mới hấp dẫn lôi cuốn HS, đặc biệt là GV phải biết làm mới bài giảng của mình để kích thích HS.

Phần nội dung thì không thể làm mới, không thể thay đổi nhưng chúng ta có thể thay đổi và làm mới hình thức, phương pháp giảng dạy của mình. Học

trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn là phương pháp học tập mới mẻ, thu hút HS, đem lại hiệu quả cao cho hoạt động dạy và học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm học trải nghiệm sáng tạo

Trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn có thể hiểu nôm na là vận dụng những đơn vị kiến thức trong môn Ngữ văn vào thực tế, sau đó để HS tự trải nghiệm, rút ra kiến thức, kinh nghiệm. Từ đó, HS được kích thích tính chủ động, sáng tạo tiếp cận kiến thức và tăng niềm yêu thích với môn học.

Các hoạt động trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn rất đa dạng như: đóng kịch, thi phân biện, tham quan di tích lịch sử, địa danh gắn với tác phẩm văn học, tổ chức cuộc thi vẽ, làm sản phẩm mô hình,... Hoạt động đó có thể triển khai cho HS từ tiểu học đến THPT. Mỗi cấp học có những hoạt động sáng tạo khác nhau phù hợp với chương trình học, tâm lý HS.

Học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn có thể tiến hành theo quy mô, cấp độ như sau:

- Quy mô nhóm HS: Bài nghiên cứu, báo tường,...

- Quy mô lớp học: Triển lãm báo tường, sân khấu hóa tác phẩm...

- Quy mô toàn trường: Cuộc thi kiến thức, thi viết thư tay,...

2.2. Ý nghĩa của học trải nghiệm sáng tạo đối với việc tạo hứng thú học tập môn Ngữ văn cho HS

Với cách học truyền thống, môn Ngữ văn được dạy rất máy móc, khô khan, truyền đạt kiến thức áp đặt và một chiều khiến HS ngày càng chán nản. Nghiêm trọng hơn, điều này tạo ra lối mòn khiến HS lười biếng, chỉ nương theo nhận định của người khác, không tư duy sáng tạo hay cảm nhận được vẻ đẹp của văn học.

Ngữ văn là bộ môn xã hội cơ bản, có vai trò quan trọng trong nền giáo dục. Học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn giúp bộ môn này như có một diện mạo mới, cách tiếp cận mới. Từ đó, giáo dục nước nhà có điều kiện đổi mới, sáng tạo cách học, đưa thêm nhiều tác phẩm giá trị vào chương trình một cách nhẹ nhàng, thiết thực đến cho HS.

Học tập trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn giúp bộ môn này trở nên sinh động, hấp dẫn hơn với người học. Nhờ đó, môn văn không còn là môn học toàn lý thuyết hay những bài học viển vông mà trở nên có ích lợi với HS. Tâm lý coi nhẹ bộ môn này trong một bộ phận HS cũng dần dần được tháo bỏ. Với GV, học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn là cơ hội để các thầy cô thay đổi phương pháp giảng dạy đã tồn tại nhiều năm. GV cũng phải tự mình nghiên cứu, sáng tạo, tìm cách tương tác với học trò. Việc này tăng tính chủ động của cả người dạy và người học đối với bộ môn này.

Học tập trải nghiệm sáng tạo ngữ văn khiến môn học này không còn khô khan, nặng nề đọc chép mà mang lại nhiều lợi ích thiết thực như sau:

- *Giúp người học chủ động tiếp nhận kiến thức:* Với phương pháp học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn, GV thường đề HS chủ động tìm hiểu tác phẩm dưới nhiều hình thức. Ngoài ra, GV có thể giao nhiệm vụ phù hợp trước, trong và sau khi học một bài học cho HS. Từ đó, HS sẽ hứng thú hơn và chủ động tìm hiểu tác phẩm để hoàn thành nhiệm vụ. Ví dụ, với tác phẩm Chí Phèo, thay vì yêu cầu HS về nhà soạn bài một cách ép buộc, GV có thể chia vai cho HS để các em tự tìm hiểu nhân vật của mình. Sau đó, HS cùng nhau đóng kịch, phản biện với nhau tại một phiên tòa xem Chí Phèo có tội hay không. Nhờ hoạt động đó, HS có cơ hội tìm hiểu sâu hơn về nhân vật, tác phẩm. Các kiến thức như cốt truyện, hình tượng nhân vật, giá trị hiện thực và nhân đạo của một tác phẩm văn học,... được HS tiếp thu dễ dàng, sâu sắc hơn.

- *Kích thích trí sáng tạo:* Với các hình thức đa dạng từ thi hát, vẽ, làm đồ thủ công, tranh biện,... học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn sẽ giúp kích thích trí tưởng tượng và óc sáng tạo của HS. Ví dụ, GV có thể ra đề cho HS vẽ lại bức tranh làng cảnh Việt Nam theo tưởng tượng của các em dựa trên miêu tả của nhà thơ Nguyễn Khuyến khi tìm hiểu bài “Thu điếu”. Trước giờ học, HS sẽ tự chuẩn bị giấy, màu vẽ, đạo cụ cần có khác để sáng tạo bức vẽ theo hình thức 3D. HS cũng cần trao đổi, bàn luận để thống nhất về ý tưởng thể hiện. Trong giờ học, HS

tự tay thực hiện ý tưởng của mình hoặc của nhóm. Một thành viên sẽ đại diện thuyết trình về bức tranh sau khi hoàn thành. Qua đó, các em tự đúc rút những đặc điểm về cảnh vật thiên nhiên hay rút ra cảm xúc, tâm trạng của nhân vật trữ tình. Hình thức học sáng tạo này giúp HS chủ động tìm hiểu tác phẩm, phân tích dựa trên hiểu biết của mình, đánh giá tác phẩm chi tiết hơn.

- *Khơi gợi niềm yêu thích với văn học và cái đẹp:* Thay vì việc chỉ ngồi nghe, đọc và chép, giờ đây HS có thể chủ động trải nghiệm tác phẩm văn học một cách sống động, đa dạng hình thức và thú vị hơn. Từ đó, HS sẽ cảm được cái hay, cái đẹp của văn học. HS có thể hóa thân thành một nhân vật trong tác phẩm để thể hiện lại chính tác phẩm đó. HS tự chọn tác phẩm mình thích, chuyển thể từ văn xuôi hoặc thơ sang hình thức thoại trong kịch nói. Trước giờ học, HS chuẩn bị trang phục, đạo cụ, tập lời thoại. Trong giờ học, các em thể hiện tính cách và tâm lý nhân vật thông qua cử chỉ, lời thoại nằm trong kịch bản đã chuẩn bị trước đó. Ngoài ra, HS cần phối hợp nhịp nhàng với thành viên trong nhóm để đem đến trích đoạn văn học đặc sắc và sinh động nhất. Hình thức học văn sáng tạo này giúp HS tiếp cận tác phẩm theo góc nhìn mới mẻ hơn. Các em sẽ hiểu chi tiết tính cách, đặc trưng nhân vật nhờ quá trình tự tìm tòi, chuyển thể văn hoặc thơ sang kịch. Học thuộc thoại và diễn lại trên sân khấu giúp HS vừa nhớ kỹ nội dung tác phẩm, vừa rèn sự tự tin, kỹ năng giao tiếp.

- *Tăng tư duy phản biện:* Thông qua hoạt động học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn, HS sẽ không tiếp nhận kiến thức một chiều mà được tự do thể hiện quan điểm, đánh giá của mình về nhân vật. Do đó, cách học này rèn luyện cho HS tư duy phản biện hiệu quả. Ví dụ, ở giờ Ngữ văn, GV có thể tổ chức cuộc thi tranh biện trong lớp về cái kết của truyện Tấm Cám. Thầy cô có thể đặt ra một loạt câu hỏi cho HS như về tính logic trong cách hành xử của nhân vật, ý nghĩa nhân văn của kết truyện,... Hoạt động đó góp phần kích thích tinh thần tranh luận sôi nổi, để HS đưa ra nhiều ý kiến trái chiều thú vị.

2.3. Các hoạt động học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn

2.3.1. Trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn thông qua Câu lạc bộ Ngữ văn

Đây là hình thức khá thú vị và được nhiều HS yêu thích vì HS sẽ được sinh hoạt cùng bạn bè chung sở thích. Ở Câu lạc bộ Ngữ văn, HS cùng nhau trao đổi, chia sẻ tìm hiểu về một số thể loại văn học, nghệ thuật. Các bạn được khuyến khích sáng tác các tác

phẩm văn học như thơ, truyện ngắn để cùng nhau trao đổi trong câu lạc bộ hoặc gửi dự thi, đăng báo. Nhờ các hoạt động này, HS hiểu sâu thêm về ngữ văn và một số thể loại thơ, văn xuôi cụ thể. Các em cũng có dịp thỏa sức sáng tạo văn học, thể hiện góc nhìn qua tác phẩm của mình. Sinh hoạt câu lạc bộ cũng khiến HS có không gian giao lưu, gặp gỡ bạn bè, vui vẻ và lành mạnh.

2.3.2. *Trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn dưới hình thức hội thảo, diễn đàn*

Các hội thảo, diễn đàn văn học thường được tổ chức ở cấp THCS, THPT khi HS đã có kiến thức nhất định về môn Văn. Chủ đề hội thảo, diễn đàn được lựa chọn trước. HS có thời gian chuẩn bị, nghiên cứu dựa trên chủ đề đó. Tại hội thảo, HS trao đổi, thảo luận xoay quanh chủ đề với tư cách cá nhân hoặc nhóm. Các tác phẩm, nhân vật văn học qua góc nhìn của mỗi cá nhân lại có nét khác biệt hoặc giá trị riêng. Sự khác nhau giữa các quan điểm tạo nên tranh luận sôi nổi giữa các thành viên trong lớp. HS cũng có thể sáng tạo, đưa thêm kịch hoặc bài hát chuyển thể từ tác phẩm văn học vào phần thảo luận.

Qua hoạt động học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn này, HS có cơ hội hiểu sâu về nhân vật, tác phẩm do có quá trình tự nghiên cứu, tìm tòi và chia sẻ quan điểm của mình. Việc trao đổi trong hội thảo giúp HS tăng khả năng thuyết trình, đàm phán, kỹ năng giao tiếp. HS cũng mở rộng quan hệ bạn bè hơn qua hoạt động có tính tập thể này.

2.3.3. *Học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn dưới hình thức sân khấu hóa*

Sân khấu hóa là hình thức chuyển thể tác phẩm văn học thành kịch, chèo hay một loại hình nghệ thuật trình diễn nào đó. Trong đó, HS đóng vai các nhân vật, kể lại tác phẩm bằng thoại, diễn xuất. Trong hoạt động sân khấu hóa, GV đưa ra một hoặc một vài tác phẩm văn học để HS lựa chọn chuyển thể. Các bạn tự lên kịch bản, chuẩn bị đạo cụ, chuyển lời tác phẩm sang lời thoại nhân vật. Từng HS hoặc nhóm HS sẽ luyện tập với nhau trước khi chính thức biểu diễn. Trong giờ học, thay vì đọc chép tác phẩm, các HS đóng vai nhân vật kể lại nội dung chi tiết. Qua đó, mỗi HS tự xây dựng tính cách, ngoại hình, thể hiện nội tâm nhân vật. GV đóng vai trò nhận xét buổi trình diễn, đúc rút lại nội dung và giá trị văn học tác phẩm.

Hình thức này giúp HS tích cực tham gia vào giờ học văn hơn. HS chủ động chuẩn bị kiến thức, tìm hiểu bài học. Được hóa thân vào các nhân vật văn học cũng giúp HS hào hứng hơn, hiểu nhân vật và

tác phẩm chi tiết hơn. HS trở nên mạnh dạn, tự tin hơn khi thường xuyên trình diễn trước tập thể lớp.

2.3.4. *Trải nghiệm môn Ngữ văn dưới hình thức tham quan, dã ngoại*

Đây là hình thức học trải nghiệm sáng tạo môn Ngữ văn đưa HS đi tham quan các địa điểm có liên quan đến tác phẩm văn học. Trải nghiệm tham quan, dã ngoại này giúp HS khắc sâu kiến thức lại thay đổi môi trường học mới mẻ hơn. Chẳng hạn, khi dạy các đoạn trích Truyện Kiều của Nguyễn Du (Ngữ văn 9) nhà trường có thể đưa HS thăm Khu lưu niệm Đại thi hào Nguyễn Du. Đối với HS khối 8 thì chuyên tham quan học tập trải nghiệm đó còn giúp các em có thêm kiến thức thực tế để làm tốt kiểu bài văn kể lại một chuyến đi (tham quan về một danh lam thắng cảnh, di tích lịch sử). Tại hoạt động tham quan, dã ngoại, HS được thăm thú di tích và được giới thiệu các thông tin lịch sử, văn hóa về các địa danh. HS sẽ mở mang vốn kiến thức nền về địa lý, lịch sử gắn với danh lam thắng cảnh và bối cảnh ra đời tác phẩm văn học. Như vậy, không chỉ có thêm kiến thức liên quan tới tác phẩm, HS còn có thêm nhiều hiểu biết khác. Hoạt động này cũng giúp HS có giờ phút thư giãn vui vẻ, gắn kết với tập thể bạn bè.

3. Kết luận

Hoạt động học trải nghiệm sáng tạo là các hoạt động giáo dục thực tiễn được tiến hành song song với hoạt động dạy học trong nhà trường. Thông qua các hoạt động thực hành, những việc làm cụ thể, HS sẽ phát huy vai trò cụ thể, tính tích cực, chủ động, tự giác và sáng tạo của bản thân, tạo được hứng thú cho HS. HS được tham gia vào tất cả các khâu của quá trình hoạt động từ chuẩn bị, thực hiện và đánh giá kết quả. Mong rằng hoạt động trải nghiệm sáng tạo sẽ được ban giám hiệu nhà trường, các tổ chức đoàn thể, các bậc phụ huynh HS... hết sức ủng hộ. Điều đó sẽ giúp cho quá trình dạy và học môn Ngữ văn của GV và HS ngày càng thiết thực và hữu ích.

Tài liệu tham khảo

[1]. Đặng Hiền (2003). *Dạy văn – Học văn*. NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[2]. Mai Thị Thanh Lan (2019). *Biện pháp giúp HS thích học môn văn*. Sáng kiến kinh nghiệm.

[3]. Nguyễn Kim Anh (2019). *Hoạt động trải nghiệm của HS trong dạy học Ngữ văn Trường Trung học phổ thông Phan Huy Chú, Đông Đa, Hà Nội*.

[4]. Nguyễn Thị Quỳnh Giang (2021). *Cần tăng trải nghiệm cho dạy và học môn Ngữ văn*, NXB Giáo dục